

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 21. července 2022 ve věci č. 5797/17– *Darboe a Camara proti Itálii*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že vnitrostátní orgány nezajistily stěžovateli, který o sobě tvrdil, že je nezletilý, potřebné procesní záruky při posuzování jeho věku, když mu neustanovily opatrovníka či právního zástupce a neinformovaly ho o účelu a způsobu provedení lékařského vyšetření ani o možném dopadu na jeho právní postavení coby žadatele o azyl, a nedostály tak svému pozitivnímu závazku zajistit ochranu jeho práva na soukromý život ve smyslu článku 8 Úmluvy. Rovněž jednomyslně Soud shledal, že umístění stěžovatele do zařízení pro dospělé cizince, kde setrval čtyři měsíce v nevyhovujících podmínkách, představovalo porušení článku 3 Úmluvy, a že v důsledku absence účinného prostředku nápravy na vnitrostátní úrovni, a to jak ve vztahu k podmínkám zajištění, tak ve vztahu k procesu určování věku, došlo k porušení článku 13 ve spojení s články 3 a 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stížnost vnesli dva stěžovatelé – pan Camara a pan Darboe. S panem Camarou však jeho právní zástupci později ztratili kontakt, a proto Soud tuto část stížnosti vyškrtl ze seznamu případů. Pan Darboe, gambijské státní příslušnosti, přicestoval v roce 2016 na člunu do Itálie. Dle jeho tvrzení po svém příjezdu požádal ústně o mezinárodní ochranu, přičemž uvedl, že je mu 17 let. Nejprve byl umístěn do centra pro nezletilé migranty bez doprovodu. Po dvou měsících byl přesunut do přijímacího střediska pro dospělé cizince. Zde obdržel zdravotní kartu, kde bylo uvedeno, že je mu 17 let. Po měsíci jeho tamního pobytu stěžovatel podstoupil lékařské vyšetření za účelem určení jeho věku. Lékařská zpráva stanovila, že dle rentgenu jeho levého zápěstí a ruky za použití tzv. metody Greulich-Pyle jeho kostní věk odpovídá muži ve věku 18 let. Zůstal proto umístěn v přijímacím zařízení pro dospělé. Až díky pozdější asistenci právníků byl stěžovatel po čtyřech měsících přesunut do ubytování určeného pro nezletilé a byl mu ustanoven opatrovník.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel před Soudem namítal, že tím, že mu jako nezletilému žadateli o azyl bez doprovodu nebyla poskytnuta příslušná ochrana, došlo k porušení jeho práva na ochranu soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Soud se rozhodl daný případ posoudit z pohledu pozitivních závazků plynoucích z článku 8 Úmluvy. Připomněl, že pojem "soukromý život" má široký význam a nelze ho definovat vyčerpávajícím způsobem (*Pretty proti Spojenému království*, č. 2346/02, rozsudek ze dne 29. dubna 2002, § 61). Zahrnuje jak fyzickou, tak psychickou integritu jedince a může proto zahrnovat vícero aspektů identity jednotlivce, jako například určení pohlaví, jména či sexuální orientace (*S. a Marper proti Spojenému království*, č. 30562/04 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2008, § 66). V projednávané věci Soud shledal, že věk osoby je prostředkem její osobní identifikace. Postup pro určení věku jedince, který tvrdí, že je nezletilý, včetně doprovodných procesních záruk, je zásadní k zajištění účinné ochrany jeho práv plynoucích z jeho postavení nezletilého, a to obzvláště v migračním kontextu. Určení, zda je osoba nezletilou, představuje první krok k uznání jejích práv a zajištění příslušné péče. Nesprávné označení nezletilé osoby za dospělou může vést k závažnému porušení jejích práv.

b) K odůvodnění

V úvodu Soud zdůraznil, že jeho úkolem není stanovit, zda byl stěžovatel v době jeho příjezdu nezletilý. Za hlavní otázku k zodpovězení považoval, zda vnitrostátní orgány přijaly nezbytná opatření k ochraně

stěžovatele jako nezletilé osoby bez doprovodu a zajistily mu nezbytné procesní záruky při posuzování jeho věku.

Soud identifikoval dvě hlavní procesní záruky, které by nezletilému migrantovi bez doprovodu měly být zajištěny, a to (i) ustanovení opatrovníka nebo právního zástupce a (ii) poskytnutí dostatečných informací v rámci procesu určování věku. K projednávané věci Soud poznamenal, zaprvé, že stěžovateli nebyl ustanoven opatrovník ani právní zástupce poté, co ústně vyjádřil zájem požádat o mezinárodní ochranu, a bylo mu tak v rozporu s právem EU znemožněno účinně o ni požádat. Zadruhé, vnitrostátní orgány ignorovaly prohlášení stěžovatele o jeho nezletilosti a umístily ho do přijímacího zařízení pro dospělé, kde byl po měsíci podroben rentgenu levého zápěstí a ruky, přičemž na základě tzv. metody Greulich-Pyle bylo stanoveno, že je mu 18 let. Stěžovatel nebyl informován o účelu daného lékařského vyšetření, použité metodě ani o možných dopadech výsledků na jeho postavení. Za daných okolností Soud již nepovažoval za potřebné zkoumat, zda stěžovatel dal k lékařskému vyšetření souhlas nebo zda byl tento souhlas informovaný (*mutatis mutandis Mahamed Jama proti Maltě*, č. 10290/13, rozsudek ze dne 26. listopadu 2015). Soud dále poukázal na skutečnost, že lékařská zpráva neobsahovala možnou chybovost daných výsledků, přičemž stěžovateli nebyla ani doručena. Navíc při absenci jakéhokoliv správního či soudního rozhodnutí o shledání jeho plnoletosti stěžovatel nemohl podat odvolání. Soud zopakoval, že zájem států na dodržování imigračních pravidel nesmí nezletilé cizince, a zejména ty bez doprovodu, připravit o ochranu, která jim na základě jejich statusu náleží (*Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii*, č. 13178/03, rozsudek ze dne 12. října 2006, § 81).

V projednávané věci nicméně italské orgány neuplatnily zásadu presumpce nezletilosti, kterou Soud považuje za inherentní součást práva na respektování soukromého života cizince bez doprovodu, který prohlašuje, že je nezletilý. Uznal, že v případě existence pochyb o nezletilosti jednotlivce může být posouzení jeho věku potřebným krokem. Ze zásady presumpce nezletilosti však vyplývá, že příslušné řízení musí doprovázet dostatečné procesní záruky, které jistě zahrnují jak ustanovení opatrovníka nebo právního zástupce, tak informovanou účast posuzované osoby v daném řízení.

Tyto minimální procesní záruky nicméně v projednávaném případě nebyly stěžovateli zajištěny. V důsledku toho setrval čtyři měsíce v zařízení pro dospělé, což muselo ovlivnit jeho právo na osobní rozvoj a na navazování a rozvíjení vztahů s ostatními. Tomu přitom v souladu se zásadou nejlepšího zájmu dítěte mohlo být zabráněno například jeho umístěním do specializovaného střediska nebo do pěstounské péče. Za daných okolností Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní orgány nepostupovaly s potřebnou péčí, a porušily tak svůj pozitivní závazek zajistit stěžovateli právo na respektování jeho soukromého života. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatel dále před Soudem namítal, že jeho umístění v přijímacím centru pro dospělé cizince bylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Uvedl, že dané zařízení bylo určeno pro dospělé. V době jeho pobytu bylo navíc zařízení přeplněné a nefungovalo topení či netekla teplá voda. Stěžovatel rovněž poukázal na nedostatečný přístup ke zdravotnické, psychologické a právní pomoci. Přítomnost těchto nedostatků se přitom žalované vládě nepodařilo vyvrátit.

V rámci této otázky Soud nejprve odkázal na případy *M.S.S proti Belgii a Řecku* (č. 30696/09, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 2011, § 216–222), *Tarakhel proti Švýcarsku* (č. 29217/12, rozsudek velkého senátu ze dne 4. listopadu 2014, § 93–99) a *Khlaifia a ostatní proti Itálii* (č. 16483/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2016, § 158–169), kde shrnul obecné zásady použitelné pro posouzení zacházení s osobami drženými v imigrační detenci. Připomněl, že zacházení spadá pod článek 3 Úmluvy, pokud dosáhne minimálního prahu závažnosti. Jeho dosažení závisí na všech okolnostech daného případu. Je přitom nutné zohlednit zvláštní zranitelnost dítěte, která je rozhodujícím faktorem a má přednost před úvahami spojenými s jeho statutem nelegálního migranta (*Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga*, cit. výše, § 55).

K projednávané věci Soud uvedl, že stěžovatel byl umístěn do zařízení pro dospělé i přesto, že prohlásil, že je nezletilý. Až v průběhu jeho tamního pobytu došlo k posouzení jeho věku, jež proběhlo v rozporu s článkem 8 Úmluvy (srov. *Aarabi proti Řecku*, č. 39766/09, rozsudek ze dne 2. dubna 2015, § 43-45). Považován dále za dospělého stěžovatel setrval v daném zařízení čtyři měsíce, a to až do doby, než Soud vydal předběžné opatření na základě článku 39 Jednacího řádu Soudu. Tyto skutečnosti Soud považoval samy o sobě za problematické s ohledem ke stěžovatelově zranitelnosti a důstojnosti. S ohledem na délku pobytu a podmínky v daném zařízení dospěl k závěru, že stěžovatel bys vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

V neposlední řadě stěžovatel namítal, že neměl přístup k účinnému prostředku nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy pro uplatnění svých námitek na poli článků 3 a 8 na vnitrostátní úrovni. Vzhledem k závěrům o porušení článků 8 a 3 Úmluvy v projednávané věci měl Soud za prokázané, že stěžovatel disponoval příslušným hájitelným tvrzením. Proto Soud shledal článek 13 Úmluvy bez dalšího za použitelný. Poukázal dále na to, že vláda neuvedla žádný konkrétní opravný prostředek, kterým by si stěžovatel mohl stěžovat na podmínky v přijímacím zařízení. Ve vztahu k procesu určení věku Soud shledal, že použitelné procení záruky dle vnitrostátního práva se ukázaly být v praxi zjevně neúčinné. Uzavřel proto, že došlo k porušení článku 13 ve spojení s články 3 a 8 Úmluvy.